

Шталь Т.В., Козуб В.О., Бондаренко Л.М.

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВІТЧИЗНЯНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Визначено сутність інвестиційної стратегії як складової загальної стратегії підприємства. Розглянуто особливості формування інвестиційної стратегії підприємства. Проаналізовано основні форми участі підприємств у міжнародному бізнесі залежно від рівня їх інтернаціоналізації та глибини проникнення на зарубіжний ринок, а також виділено їх переваги і недоліки. Досліджено особливості трансформації інвестиційної стратегії підприємства. Запропоновано шляхи реалізації інвестиційної стратегії в контексті участі вітчизняних підприємств у міжнародному бізнесі.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційна стратегія підприємства, міжнародний бізнес, спільне підприємство, дочірнє підприємство.

Постановка проблеми. В сучасних складних політичних та економічних умовах, в яких опинились вітчизняні підприємства, створення та реалізація ефективної економічної стратегії є надзвичайно важливим питанням. Важливою складовою економічної стратегії підприємства є інвестиційна стратегія, оскільки інвестиційна діяльність є довгостроковим процесом та має здійснюватися з урахування певної перспективи та змін середовища.

Крім того, процеси глобалізації та інтеграції, а також закони конкурентного середовища призвели до того, що загальна стратегія розвитку підприємства передбачає його участь у міжнародному бізнесі. Процес участі українських суб'єктів господарювання в міжнародному бізнесі супроводжується реалізацією інвестицій, а отже – інвестиційною діяльністю. Тобто створюється об'єктивна необхідність розробки інвестиційної стратегії українських підприємств щодо їх участі в міжнародному бізнесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем формування інвестиційних стратегій підприємства зробило багато українських та зарубіжних вчених, серед яких доцільно виділити праці Т. Майорової, І. Бланка,

Н. Хруща, А. Строковича, В. Марцина, І. Багрової, В. Пересади, К. Бясова, Д. Лукьяненка [1-3]. У працях цих вчених узагальнено теоретичні засади інвестиційної стратегії підприємства, особливості процесу її формування, а також основні методичні підходи до оцінки економічної ефективності інвестиційної стратегії. Та варто зазначити, що питання формування інвестиційної стратегії в контексті участі вітчизняних підприємств у міжнародному бізнесі ще не достатньо вивчені.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в дослідженні процесу формування інвестиційної стратегії вітчизняними підприємствами в контексті їх участі в міжнародному бізнесі.

Опис основного матеріалу дослідження. Під інвестиційною стратегією як складовою загальною стратегією підприємства слід розуміти систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності та набір найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення. Виходячи з даного визначення, інвестиційна стратегія охоплює інвестиційну діяльність суб'єкта господарювання, тобто процес реалізації інвестицій. Проте в контексті участі підприємства в міжнародному бізнесі стратегічне управління його інвестиційною діяльністю, а відповідно, й сама інвестиційна стратегія може набувати дещо вужчого та специфічного характеру. Для визначення трансформованої сутності інвестиційної стратегії розглянемо більше детально як її саму, так і процес участі підприємства в міжнародному бізнесі.

Інвестиційну стратегію часто розглядають як найважливіший фактор забезпечення ефективного розвитку компанії відповідно до обраної нею загальної економічної стратегії. При цьому інвестиційна стратегія містить такі складові, як: стратегія реального інвестування (формування загальних напрямів інвестування підприємства в довгостроковій перспективі);

© Шталь Тетяна Валеріївна, д.е.н., проф., професор кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД, Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, м. Харків, e-mail: shtaltv@gmail.com

Козуб Вікторія Олександрівна, к.е.н., доц., доцент кафедри міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків, e-mail: kozub.viktoria71@gmail.com

Бондаренко Людмила Миколаївна, к.е.н., доц., доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД, Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, м. Харків, e-mail: bonlu27@gmail.com

стратегія фінансового інвестування (вибір типу портфеля фінансових інвестицій); стратегія формування інвестиційних ресурсів підприємства (фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємства в обраному періоді); стратегія підвищення якості управління інвестиційною діяльністю [1, с. 11].

Тобто складові інвестиційної стратегії представлені вибором форми здійснення інвестиційної діяльності (реальне чи фінансове інвестування), а також механізмом їх реалізації (пошук джерел інвестиційних ресурсів).

Надалі розглянемо аспекти, що виділяються в процесі розробки інвестиційної стратегії підприємства. Інвестиційна стратегія складається з інституціонального, економічного, нормативно-правового та інформаційно-аналітичного аспектів.

Інституціональним аспектом інвестиційної стратегії є сукупність таких основних складових, як: види інвестицій, інвестиційний портфель, ризики. У рамках інституціонального аспекту виділяються основні керовані підсистеми, що існують в підприємницьких інвестиціях. У свою чергу, як складову інституціонального аспекту розробки інвестиційних стратегій виділяють такі види інвестицій, як реальні інвестиції, фінансові інвестиції та інтелектуальні інвестиції [2, с. 231]. Отже, однією зі складових інституціонального аспекту розробки інвестиційної стратегії підприємства є реальне інвестування. Під даним поняттям слід розуміти вкладення капіталу в

відтворення основних засобів, інноваційні нематеріальні активи, приріст товарно-матеріальних цінностей та інші об'єкти інвестування, що безпосередньо пов'язані з виробничо-комерційною діяльністю суб'єкта господарювання.

Наступним етапом розглянемо особливості міжнародного бізнесу. В економічній літературі міжнародний бізнес – це підприємницька діяльність, пов'язана з використання різних форм капіталу та переваг від підвищеної ділової активності з метою отримання прибутку та поширюється на міжнародну економічну сферу.

Згідно закону України про «Зовнішньоекономічну діяльність» суб'єктами міжнародного бізнесу можуть виступати окремі особи, підприємства, транснаціональні структурні утворення, міжнародні організації та асоціації, інтеграційні (регіональні) угруповання і держав. В контексті формування інвестиційної стратегії доцільно буде розглянути форми участі суб'єктів господарювання у міжнародному бізнесі.

В процесі виходу на іноземні ринки підприємство проходить різні ступені інтернаціоналізації та участі у міжнародному бізнесі, зокрема виділяють контрактні та інвестиційні форми такої участі. Ці форми міжнародного бізнесу для розуміння рівня їх інтернаціоналізації та глибини проникнення на зарубіжний ринок можна згрупувати наступним чином (рис. 1).

Рис. 1. Форми міжнародного бізнесу*

* Складено на основі [3, 4]

До контрактних форм відносять експортноімпортні операції; контрактні коопераційні угоди (міжнародне ліцензування, франчайзинг); господарську діяльність за кордоном (банківські операції, оренду, прокат, страхування, НДДКР, підрядне виробництво, управління за контрактом). Інвестиційні форми представлені спільним володінням (створення спільного підприємства) та повним володінням (пряме 100% інвестування, тобто створення дочірнього підприємства) [3, с. 168].

Початковим етапом є експорт. На цьому етапі підприємство намагається позбутися надлишку продукції, яка не знайшла попиту на внутрішньому ринку. Згодом експорт може стати регулярним, а разом з цим – налагодитися контакти з імпортерами. Варто зазначити, що стадія експорту не переслідує довгострокових цілей по відношенню до зарубіжних ринків.

Наступним етапом участі підприємства у міжнародному бізнесі є міжнародне ліцензування, як спосіб виробляти продукцію за кордоном без прямого інвестування шляхом передачі прав на використання виробничого процесу, товарного знака, патенту чи торгового «ноу-хау». Головним недоліком ліцензування є небезпека створення майбутнього конкурента на даному ринку.

Ще одним способом виробництва продукції на зарубіжному ринку без експорту капіталу є контракт на виробництво. При цьому виробництво здійснюється іноземним виробником по контракту з фірмою, яка здійснює контроль лише за маркетингом та комерційною діяльністю через зарубіжний філіал. Недоліками виробництва за контрактом є важкість пошуку партнера, технологічні та управлінські бар'єри та важкість здійснювати контроль за якістю продукції.

Підрядне виробництво передбачає, що зарубіжне підприємство бере на себе зобов'язання щодо виготовлення продукції, а вітчизняне – щодо її придбання. Даний спосіб участі у міжнародному бізнесі в основному використовують при дефіциті власних виробничих потужностей або якщо виробництво за кордоном несе менші витрати. Загалом вихід на зарубіжні ринки без експорту капіталу представляє собою міжнародну кооперацію, яка передбачає вивіз продуктів творчої діяльності, знань, досвіду, «ноу-хау».

Інвестиційні форми участі у міжнародному бізнесі характеризуються трансфертом капіталу. В залежності від ступеню участі в капіталі виділяють спільне володіння у вигляді створення спільного підприємства та часткове володіння, що передбачає створення дочірнього підприємства. Спільне підприємство передбачає

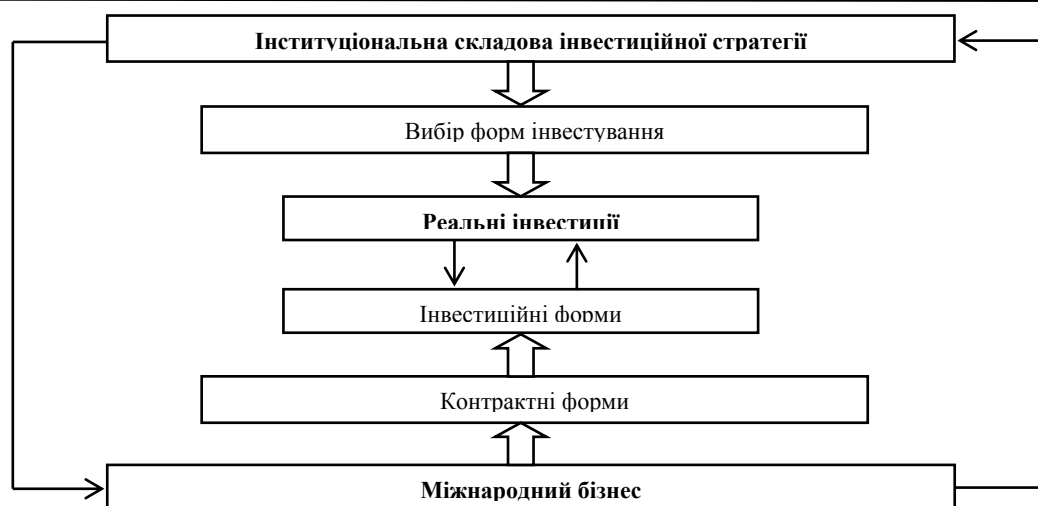
об'єднання капіталів, виробництва та маркетингу з іноземною компанією. Даний спосіб участі в міжнародному бізнесі використовується, коли це єдиний варіант для компанії мати виробництво за кордоном. Спільні підприємства можуть засновуватись двома шляхами: 1) шляхом купівлі зарубіжним інвестором пакету акцій існуючого підприємства; 2) шляхом заснування зацікавленими сторонами нової підприємницької організації [4].

Основні переваги, які забезпечує створення спільного підприємства – це найбільш тісне міжнародне співробітництво, що поширюється на всі фази виробничого циклу та охоплює найбільш широкий набір маркетингових методів. Ще однією перевагою є те, що місцевий партнер забезпечує знання місцевого ринку, що значно знижує ризики входження на ринок. Разом з цим виникає проблема спільного управління, що може призвести до конфліктів на основі відмінності культур та традицій місцевого бізнесу. Крім того, партнери можуть мати різні погляди відносно маркетингової політики, капіталовкладень та іншого. Варто зазначити, що в сучасних умовах створення спільного підприємства є основною формою виходу на зовнішні ринки.

Повне володіння є найбільш витратним способом участі підприємств в міжнародному бізнесі. Компанія сама здійснює виробництво товару та маркетингову політику без участі будь-яких партнерів. Створення дочірнього підприємства здійснюється шляхом купівлі існуючого або організації абсолютно нового підприємства. Та варто зазначити, що створення дочірніх підприємств є доцільним в основному при значному об'ємі іноземного ринку [5].

Аналіз форм участі підприємства у міжнародному бізнесі дозволяє віднести такі форми, як контрактні коопераційні угоди, господарську діяльність за кордоном та спільне підприємство до спільного підприємства як діяльності, заснованої на співробітництві з підприємствами, підприємствами і організаціями країни-партнера та їхньому спільному розподілі доходів та ризиків від здійснення цієї діяльності.

Щодо можливостей реалізації тієї або іншої форми виходу на зарубіжні ринки, то ця можливість залежить від ряду факторів, які у свою чергу залежать від етапу інтернаціоналізації підприємства (початковий, локальної ринкової експансії, транснаціональний). Реалізація участі підприємства в міжнародному бізнесі за допомогою інвестиційних форм трансформує інвестиційну стратегію компанії, яка набуває дещо специфічного значення, як це наглядно зображено на рис. 2.

Рис. 2. Трансформація інвестиційної стратегії підприємства в контексті його участі в міжнародному бізнесі*

* Розроблено авторами

Вітчизняні підприємства в умовах необхідності виходу на іноземні ринки за допомогою інвестиційних форм участі у міжнародному бізнесі найчастіше зіштовхуються з проблемою дефіциту фінансових ресурсів. Разом з цим багато українських підприємств мають значний досвід виробництва та технічну документацію. Це створює умови для організації спільних підприємств з іноземними партнерами, частина статного фонду при формуванні яких будуть виступати нематеріальні активи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В контексті участі українських

підприємств в міжнародному бізнесі інвестиційна стратегія покликана забезпечувати організацію трансферу капіталу у вигляді повного чи часткового володіння. Та в умовах значного дефіциту фінансових ресурсів доцільним буде створення спільного підприємства з іноземним партнером шляхом здійснення вкладу в статутний фонд у формі надання нематеріальних активів. Перспективи подальших досліджень покликані сприяти використанню вітчизняними підприємствами сучасних форм міжнародного бізнесу, здатних активізувати інвестиційні процеси.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марцин В. С. Інноваційно-інвестиційна діяльність та шляхи її розвитку в період глобалізації / В. С. Марцин // Проблеми науки. – 2010. – № 2. – С. 8-14.
2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – М. : Эльга, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
3. Пересада А. А. Основы инвестиционной деятельности / А. А. Пересада. – К. : Либра, 2006. – 432 с.
4. Руденко Л. В. Створення (державна реєстрація) підприємств з іноземними інвестиціями, іноземних підприємств, представництв іноземних компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://paranich.kiev.ua/ua/poslugi/stvorennia_pidpriemstv_z_inozemnimi_investicijami.html.
5. Подзе С. Н. Филиал или дочернее предприятие? Выбор – за вами! [Электронный ресурс] / С. Н. Подзе // Бухгалтерия. – 2002. – № 14/2 (481/2). – Режим доступа: <http://www.buhgalteria.com.ua/Hit.html?id=252>.

REFERENCES

1. Marcin, V.S. (2010). Innovacijno-investicijna dijtal'nist' ta shljahi її rozvitku v period globalizacij [Innovation and investment activity and ways of its development in globalization]. *Problemi nauki – Problems of science*, 2, 8-14 [in Ukrainian].
2. Blank, I.A. (2001). *Investicionnyj menedzhment [Investment management]*. Moskov: Elga [in Russian].
3. Peresada, A.A. (2006). *Osnovy investicionnoj dejatel'nosti [Fundamentals of investment activity]*. Kyiv: Libra [in Ukrainian].
4. Rudenko, L.V. (2015). Stvorennja (derzhavna reestracija) pidpriemstv z inozemnimi investicijami, inozemnih pidpriemstv, predstavnictev inozemnih kompanij [Creation (state registration) foreign investment enterprises, foreign enterprises, representative offices of foreign companies]. Retrieved from http://paranich.kiev.ua/ua/poslugi/stvorennia_pidpriemstv_z_inozemnimi_investicijami.html.
5. Podze, S.N. (2002). Filial ili dochernee predpriyatije? Vybor – za vami! [Branch or subsidiary company? The choice is yours!]. *Buhgalterija – Accounting*, 14/2 (481/2). Retrieved from <http://www.buhgalteria.com.ua/Hit.html?id=252>.

Одержано 13.03.2017 р.